

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟΝ ΕΥΤΥΧΗ ΜΠΙΤΣΑΚΗ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΝΟΥΤΣΟΣ*

ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΥΤΥΧΗ ΜΠΙΤΣΑΚΗ

α.

Εισήγηση

για την απονομή τίτλου Ομότιμου καθηγητή
στον Καθηγητή κ. Ευτύχη Μπιτσάκη
(Τομέας Φιλοσοφίας, αρ. συν. 148/11-1-1994)

Ο Ευτύχης Ι. Μπιτσάκης εκλέχθηκε καθηγητής της έδρας της Φιλοσοφίας της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου μας στις 7-2-1981 και διορίσθηκε στις 28-5-1981. Με την εφαρμογή του Ν. 1268/82 εντάχθηκε στο (ενιαίο) Φιλοσοφικό Τμήμα και στη συνέχεια στο Τμήμα Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας, από το οποίο συντάξιοδοτήθηκε στις 30-8-1993. Το πολυσχιδές έργο που επιτέλεσε κατά τα δώδεκα χρόνια της σταδιοδρομίας του στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων ως καθηγητής της Φιλοσοφίας θα μπορούσε, συνοπτικά, να επιμερισθεί στις εξής πτυχές:

Α. ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ:

Δίδαξε στους φοιτητές των τριών Τμημάτων της Φιλοσοφικής Σχολής (καθώς και σε φοιτητές άλλων Σχολών) τα μαθήματα:

Εισαγωγή στη Φιλοσοφία, Φιλοσοφική Ανθρωπολογία, Οντολογία και Επιστημολογία - Ιστορία των επιστημονικών ιδεών.

---

* Ο Παναγιώτης Νούτσος είναι Ομότιμος Καθηγητής του Τμήματος Φιλοσοφίας, του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Το χειμερινό εξάμηνο 1984/1985 και το πανεπιστημιακό έτος 1991/1992 είχε εκπαιδευτική άδεια και εργάσθηκε ερευνητικά στο Παρίσι και στη Βοστώνη αντίστοιχα.

Β. ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΕΡΓΟ:

Ανέλαβε στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών του Τομέα Φιλοσοφίας, το σεμινάριο της Συστηματικής Φιλοσοφίας.

Παρακολούθησε, επίσης, την εκπόνηση πλειάδας διδακτορικών διατριβών, τις περισσότερες φορές ως επιβλέπων.

Γ. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΣΥΝΕΔΡΙΑ:

Μετείχε με ανακοινώσεις σε ελληνικά ή διεθνή συνέδρια που πραγματοποιήθηκαν σε πόλεις του εξωτερικού (Bari, Gdansk, Jamaica, Montana, Paris κ.λπ.) και οργάνωσε, ως πρόεδρος της οικείας επιτροπής, σειρά Διεθνών Συναντήσεων Επιστημολογίας.

Δ. ΣΥΓΓΡΑΦΙΚΟ ΕΡΓΟ:

Δημοσίευσε αυτοτελώς τα εξής βιβλία:

1. *Physique et Matérialisme*, Paris 1983 (ουγγρ. μτφρ. 1986, ιταλική μτφρ. 1991)
2. Karl Marx, *ο θεωρητικός του προλεταριάτου*, Αθήνα 1983
3. *Τι είναι φιλοσοφία*, Αθήνα 1984
4. *Δυναμική του ελάχιστου*, τομ. Β', Αθήνα 1986
5. *Ιδεολογικά Γ*, Αθήνα 1986
6. *Ρήξη ή Ενσωμάτωση*, Αθήνα 1989
7. *Η φύση στη διαλεκτική φιλοσοφία*, Αθήνα ⁵1989
8. *Διαλεκτική και Νεώτερη Φυσική*, Αθήνα ⁴1990
9. *Φιλοσοφία του ανθρώπου*, Αθήνα ³1991
10. *Ένα φάντασμα πλανιέται*, Αθήνα 1992.

Μικρότερες εργασίες του δημοσιεύθηκαν σε ελληνικά και ξένα περιοδικά (*Filosofski Nauki, Foundations of Physics, Paradigm, Pensée, Physics Essays, Science and Society, Scientia* κ.λπ.) καθώς και σε συλλογικούς τόμους που εκδόθηκαν στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Τέλος μετέφρασε τα

βιβλία: Fr. Engels, *Η διαλεκτική της φύσης*, Αθήνα 1984 και L. Sève, *Εισαγωγή στη μαρξιστική φιλοσοφία*, Αθήνα 1986.

Ε. ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΕΡΓΟ:

Τα έτη 1982/1983 και 1983/1984 διετέλεσε Πρόεδρος του Φιλοσοφικού Τμήματος και κατά την τριετία 1985-1988 Κοσμήτορας της Φιλοσοφικής Σχολής.

ΣΤ. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ:

Έδωσε πλήθος διαλέξεων και ομιλιών (αρκετές πραγματοποιήθηκαν στα Ιωάννινα), αρθρογράφησε στον ημερήσιο και περιοδικό τύπο και διευδύνει από το 1992 το περιοδικό *Ουτοπία*.

Ζ. Η ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΟΥ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ Φ.Π.Ψ.

Ο Ευτύχης Μπιτσάκης υπήρξε συνεπής στις υποχρεώσεις του, οργανωτικός και προσηγής, ενθαρρύνοντας έτσι ένα κλίμα συνεργασίας και συναίνεσης.

Συνολικά, ο Ευτύχης Ι. Μπιτσάκης ως δάσκαλος και ερευνητής έδωσε το παράδειγμα ενός δρώντος διανοουμένου που με μαχητικό τρόπο προσεγγίζει και αναλύει τη φιλοσοφική θεματική, επιμένοντας στην εξακρίβωση των διασυνδέσεων της με την περιβάλλουσα κοινωνική πραγματικότητα και συναρτώντας την ερμηνεία της τελευταίας με την αλλαγή της. Αρκετά νωρίς άλλωστε είχε κερδίσει τη διεθνή αναγνώριση, με τη φιλοσοφική θεώρηση της σύγχρονης Φυσικής που επιχείρησε (πρβλ. M. Kelly, *Modern French Marxism*, Oxford 1982, 202-203) — ένα εγχείρημα που διαρκώς το εμπλουτίζει με νέες επεξεργασίες.

Για όλους αυτούς τους λόγους εισηγούμαι, με ξεχωριστή ευχαρίστηση, να απονεμηθεί στον κ. Ευτύχη Ι. Μπιτσάκη ο τίτλος του ομότιμου καθηγητή του Τομέα Φιλοσοφίας.

Καθηγητής Παναγιώτης Νούτσος
Ιωάννινα, 28-1-1994

6.

Η διαλεκτική αντίληψη της φύσης και της κοινωνίας αναπτύσσεται ή πρέπει να αναπτύσσεται αξιοποιώντας το γίνεσθαι των επιστημών και το σύνολο της κοινωνικής πρακτικής.

Δρόμοι της διαλεκτικής (2004)

Ο Ευτύχης Μπιτσάκης ως Κώστας Πολίτης, με αφετηρία τα Μαθήματα Ατομικής και Πυρηνικής Φυσικής του Παπαπέτρου και τη Φιλοσοφία της νεότερης Φυσικής του Κιτσίκη, που άνοιγαν το δρόμο προς τη διαλεκτική προσέγγιση της κβαντομηχανικής, ωθείται στην αναζήτηση των αρχών της «διαλεκτικής φύσης». Η ογκώδης σύνδεση *Φυσική και Φιλοσοφία* (1965), καρπός της πολυετούς του τριβής με τη φιλοσοφική αποτίμηση των δεδομένων της νεότερης φυσικής (ορισμένα τμήματα του βιβλίου είχαν δημοσιευθεί σε πρώτη μορφή στην *Αυγή* και στα περιοδικά *Καινούργια Εποχή* και *Σύγχρονα Θέματα*), αποσκοπεί στην «υλιστική» διερεύνηση των θεωριών της σχετικότητας και των quanta και επομένως στην αναίρεση των ιδεαλιστικών τους ερμηνειών, εμμένοντας στην οντολογική διάσταση των επιμέρους προβλημάτων.

Με τους επάλληλους κύκλους σπουδών του ο Μπιτσάκης εμπλουτίζει εμφανώς τις θεωρητικές του αντιλήψεις, μεταβαίνοντας από την ειδική έρευνα προς τη φιλοσοφική γενίκευση και εντασσόμενος μέσω του Vigier και του Bohm στη «ρεαλιστική» παράδοση των Einstein, de Broglie και Langevin. Με την ίδια σαφήνεια στην απόδοση των νοημάτων συνδέει την πρώτη διδακτορική του διατριβή, στην οποία η συγχρονισμένη ανάπτυξη των «οντολογικών» διερευνήσεων συμπληρώνεται με τις αντίστοιχες «γνωσιολογικές».

Στη γαλλική επιστημονική κοινότητα, που εμπνέεται από τον μαρξισμό και συντάσσεται - άμεσα ή έμμεσα - με την πολιτική του Κ.Κ. Γαλλίας, δεν είχε μειωθεί η ακτινοβολία του Λένιν, και ήδη ο Garaudy, στη «β' εβδομάδα σύγχρονης σκέψης», είχε υπογραμμίσει την ανάγκη να επαναληφθεί ό,τι αυτός επιτέλεσε με τον Υλισμό και Εμπειριοκριτικισμό για τη φυσική του καιρού του. Ήταν επόμενο η διατριβή αυτή και οι προδημοσιεύσεις της στην *Pensée* να συμβάλουν στην ανανέωση των συζητήσεων για την έγκυ-

ρη θεμελίωση της «διαλεκτικής της φύσης».

Ο Μπιτσάκης ήταν το πρώτο ηγετικό στέλεχος της Κομμουνιστικής Αριστεράς που εκλέγεται καθηγητής Πανεπιστημίου. Από την άλλη πλευρά υπήρξε, από τη θέση του πρώτου προέδρου, κύριος συντελεστής στην εδραίωση του νόμου 1268, αποκλείοντας τυχόν υπονομεύσεις του εκ των έδων και ευνοώντας την καταγραφή των σημείων εκείνων που θα έπρεπε να συζητηθούν από την αρχή.

Ο Μπιτσάκης ως δάσκαλος και ερευνητής έδωσε το παράδειγμα ενός δρώντος διανοουμένου που με μαχητικό τρόπο προσεγγίζει και αναλύει τη φιλοσοφική θεματική, επιμένοντας στην εξακρίβωση των διασυνδέσεων της με την περιβάλλουσα κοινωνική πραγματικότητα και συναρτώντας την ερμηνεία της τελευταίας με την αλλαγή της.

Ο Μπιτσάκης, διδάκτωρ της φιλοσοφίας από το 1972 και *docteur des Lettres* από το 1976, κατά τη διάρκεια της δωδεκαετούς σταδιοδρομίας του στο Πανεπιστήμιό μας επιτέλεσε πολυσχιδές έργο που θα μπορούσε, συνοπτικά να επιμερισθεί στις εξής πτυχές, εκτός από το διοικητικό έργο που μνημόνευσα ήδη:

1. Δίδαξε στους φοιτητές των τριών Τμημάτων της Φιλοσοφικής Σχολής (καθώς και σε φοιτητές των άλλων Σχολών) τα μαθήματα: Εισαγωγή στη Φιλοσοφία, Φιλοσοφική Ανθρωπολογία, Οντολογία και Επιστημολογία - Ιστορία των επιστημονικών ιδεών

2. Ανέλαβε, στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών του Τομέα Φιλοσοφίας, το φροντιστήριο της Συστηματικής Φιλοσοφίας και παρακολούθησε, επίσης, την εκπόνηση πλειάδας διδακτορικών διατριβών, τις περισσότερες φορές ως επιβλέπων

3. Μετείχε με ανακοινώσεις σε ελληνικά ή διεθνή συνέδρια που πραγματοποιήθηκαν σε πόλεις του εξωτερικού (Bari, Gdansk, Jamaica, Montana, Paris, Budapest, Urbino, Strasbourg κ.λπ.) και οργάνωσε, ως πρόεδρος της οικείας επιτροπής, σειρά Διεθνών Συναντήσεων Επιστημολογίας

4. Δημοσίευσε αυτοτελώς εικοσάδα βιβλίων, ενώ μικρότερες εργασίες έχουν περιληφθεί σε ελληνικά ή ξένα περιοδικά (*Filosofski Nauki, Foundations of Physics, Paradigmi, Pensée, Physics Essays, Science and Society, Scientia* κ.λπ.) καθώς και συλλογικούς τόμους

5. Έδωσε πλήθος διαλέξεων και ομιλιών (αρκετές πραγματοποιήθηκαν στην πόλη μας), αρθρογράφησε στον ημερήσιο και περιοδικό τύπο και από το 1992 εγκαινίασε την έκδοση του περιοδικού «Ουτοπία».

Συνολικά, ο Ευτύχης Μπιτσάκης, με την προσήνεια που τον χαρακτηρίζει και το πολιτικό ήθος που διέπει την κατανόηση των υποχρεώσεών του, μας έδωσε και συνεχίζει να μας δίδει το παράδειγμα για την προστασία της ακαδημαϊκής ελευθερίας, τη φροντίδα για τη θεματολογική και μεθοδολογική ανανέωση των επιστημών, την τριβή της φιλοσοφικής σκέψης στη δύσβατη κοινωνική και πολιτική πραγματικότητα και τη διακρίβωση της συμβολής του Πανεπιστημίου στη διαμόρφωση των πτυχών της κοινωνικής συνείδησης και στην ανάτηξη των νοστροπιών.